

IV Workshop

INSA·UB - Càtedra UB-DANONE*

Alimentació Saludable i Sostenible: "Aliments Plant-Based"

Dimecres 14 de desembre de 2022 de 15.00h a 20.00h

Sala de les Voltes, Edifici La Masia del [Campus de l'Alimentació de Torribera](#), Universitat de Barcelona

La sostenibilidad en las guías alimentarias: alternativas a la proteína animal

Maria Blanquer Genovart
Dietista-Nutricionista

¿Queremos sustituir la proteína animal por
ultraprocesados de origen vegetal?

Misión...

Garantizar las prestaciones necesarias para **preservar, proteger y promover la salud** de las personas, en el ámbito individual y colectivo, **prevenir la enfermedad** y cuidar de la **vigilancia** de la salud pública y de la salud laboral.

Plan integral para la promoción de la salud mediante la actividad física y la alimentación saludable (PAAS)

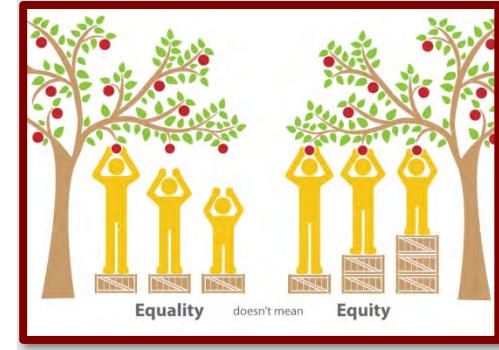
La salud se crea principalmente en el contexto de la vida diaria, cotidiana, donde las personas trabajamos, estudiamos, vivimos, jugamos, aprendemos, comemos...

Información y conocimientos que generen actitudes y habilidades para cuidar y promover la salud

Disponer de entornos saludables

Hacer fáciles y accesibles las opciones saludables desde una perspectiva de equidad

PAAS | Pla integral per a la promoció de la salut mitjançant l'activitat física i l'alimentació saludable

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya

Agenda 2030 sobre el Desarrollo Sostenible de Naciones Unidas 2015

17 objetivos para transformar el mundo

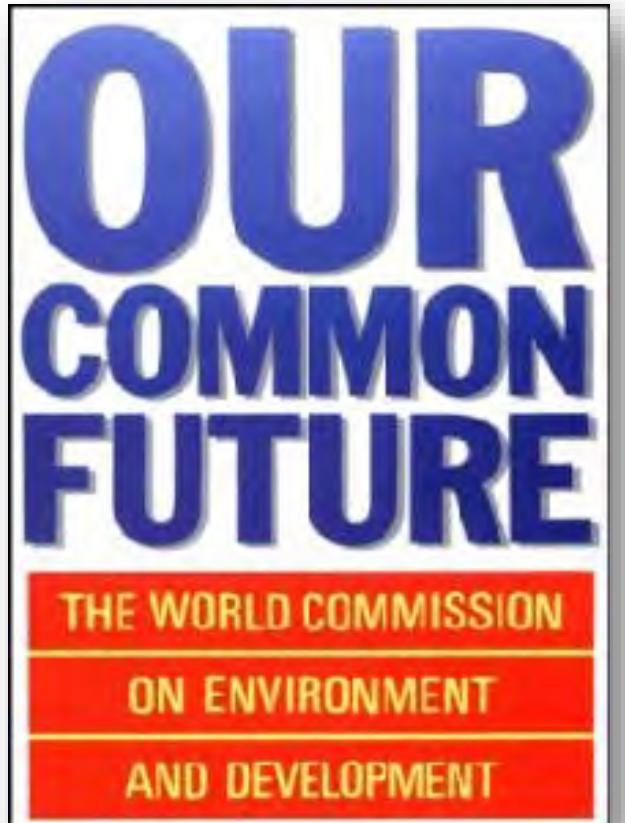

Promover la salud requiere inevitablemente **velar por la sostenibilidad**

Es necesario trabajar por la mejora y la preservación del entorno, por la salud global del planeta incluyendo la de todos los seres vivos, y por la lucha contra la pobreza y las desigualdades

A través de un trabajo intersectorial constante y un consumo responsable, **sostenible y ético**

Informe Brundtland

La sostenibilidad es un concepto de dimensión económica, social y ambiental sobre las relaciones entre las sociedades y el entorno en el que viven, que implica...

satisfacer las necesidades de la generación actual sin comprometer la capacidad de las generaciones futuras

http://www.are.admin.ch/are/en/nachhaltig/international_une/unterseite023_30/

Para garantizar el derecho a una
ALIMENTACIÓN SALUDABLE y
SOSTENIBLE es necesario:

Adaptar el **RELATO**

Promover y facilitar el **CAMBIO** en **TODOS** nuestros ámbitos de trabajo

Sensibilizar especialmente a la población **JOVEN**
EXIGIR a las administraciones que cumplan sus compromisos

Profesor Walter Willett MD
Escola de Salut Pública
Universitat de Harvard

"La transformación a dietas saludables para el 2050 requerirá cambios substancialles en la alimentación.

El consumo mundial de frutas, vegetales, frutos secos, semillas y legumbres se deberá duplicar,

y el consumo de alimentos como la carne roja y el azúcar se deberá reducir en mas del 50%.

Una dieta rica en alimentos de origen vegetal y con menos alimentos de origen animal confiere una buena salud y beneficios ambientales.

https://eatforum.org/content/uploads/2019/04/EAT-Lancet_Commission_Summary_Report.pdf

Lancet. 2019 Feb 2;393(10170):447-492.

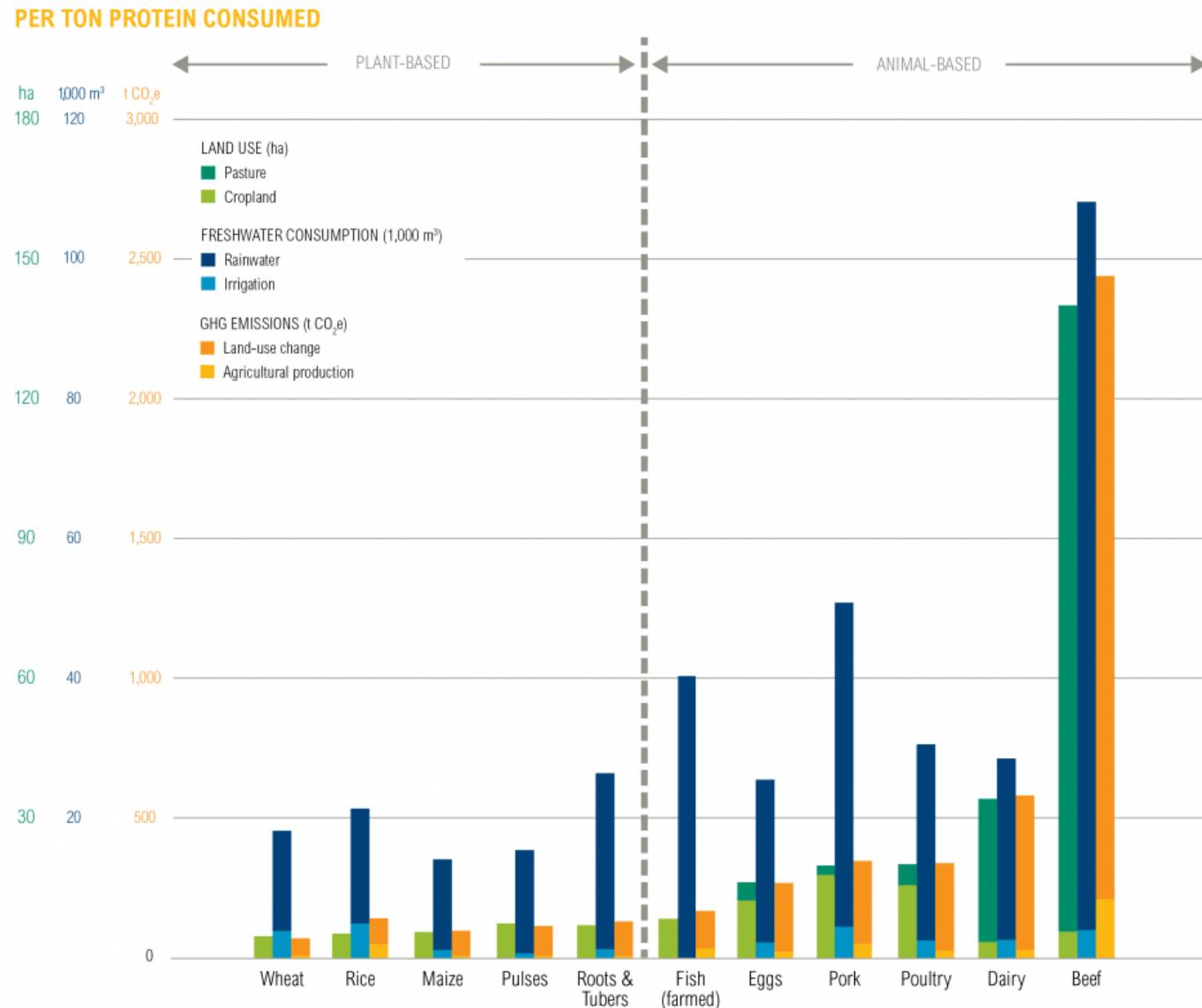
Public Health Nutr. 2015 Aug;18(11):2067-73

CARN	1961	2014	2050
PRODUCCIÓ MUNDIAL	71 MT/any	318 MT /any	455 MT/any
CONSUM INDIVIDUAL	20 kg /any	43 kg /any	

Promover una dieta basada en plantas y
reducir el consumo de carne para:

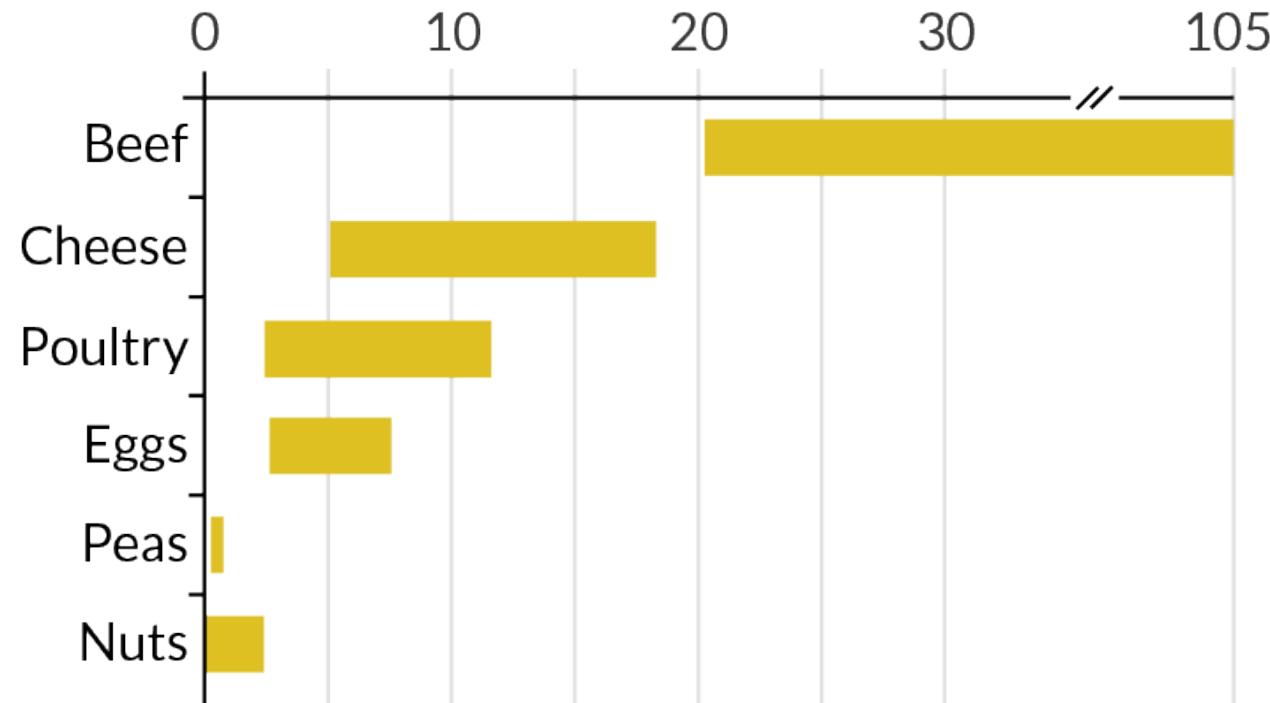
↓ obesidad, EC y cáncer + ↓ producción de GEI

Animal-Based Foods Are More Resource-Intensive than Plant-Based Foods

<https://www.wri.org/resources/charts-graphs/animal-based-foods-are-more-resource-intensive-plant-based-foods>

kilogramos de CO₂ derivadas de la producción de 100 g de proteína

La base d'una alimentació saludable són els aliments d'origen vegetal: “*plant-based diet*”

Informe del Grupo Intergubernamental de Expertos en Cambio Climático (IPCC) de Naciones Unidas

Las dietas equilibradas basadas en alimentos de origen vegetal como cereales integrales, legumbres, frutas y hortalizas, y que contengan alimentos de origen animal producidos de forma sostenible en sistemas que produzcan pocos gases de efecto invernadero, suponen ventajas para frenar el cambio climático.

Med Diet 4.0: the Mediterranean diet with four sustainable benefits published on Public

La dieta mediterránea se plantea como una de las soluciones al incremento del calentamiento global por sus características de alimentación sostenible y saludable, tanto para las personas como para el planeta.

<https://www.ifmed.org/med-diet-4-0-the-ifmed-mediterranean-diet-with-four-sustainable-benefits-published-on-public-health-nutrition-journal/>

HARVARD
SCHOOL OF PUBLIC HEALTH

Science
JOURNALS

eat right. Academy of Nutrition
and Dietetics

Organización
Mundial de la Salud

American Institute for
Cancer Research

World
Cancer
Research
Fund International

THE
LANCET

www.fao.org

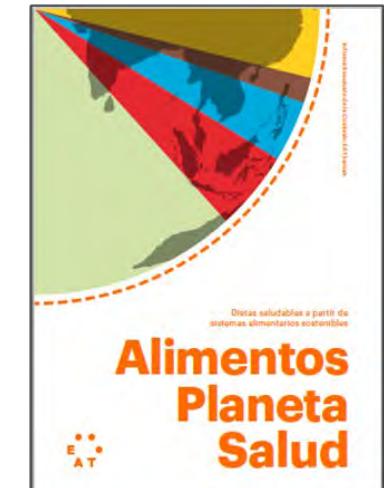
Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Agroscope

IPCC
INTERGOVERNMENTAL PANEL ON
climate change

aecosan
agencia española
de consumo,
seguridad alimentaria y nutrición

Swinburn BA, Kraak VI, Allender S, Atkins VJ, Baker PI, Bogard JR, et al. The Global Syndemic of Obesity, Undernutrition, and Climate Change: The Lancet Commission report. *The Lancet*. 2019;393(10173):791-846. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(18\)32822-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(18)32822-8/fulltext)

Willet W, Rockström J, Loken B, et al. Food in the Anthropocene: the EAT-Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*. 2019;393(10170):447-492.

Aleksandrowicz L, Green R, Joy EJ, Smith P, Haines A. The impacts of dietary change on greenhouse gas emissions, land use, water use, and health: a systematic review. *PLoS One* 2016; 11: e0165797.

Bajželj B, Richards KS, Allwood JM, et al. The importance of food demand management for climate mitigation. *Nat Clim Chang* 2014; 4: 924–29.

Hu FB, Otis BO, McCarthy G. Can Plant-Based Meat Alternatives Be Part of a Healthy and Sustainable Diet? *JAMA*. Published online August 26, 2019. doi:10.1001/jama.2019.13187

Poore J, Nemecek T. Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science* (2018) 360: 987–992. Disponible a: <http://science.sciencemag.org/>

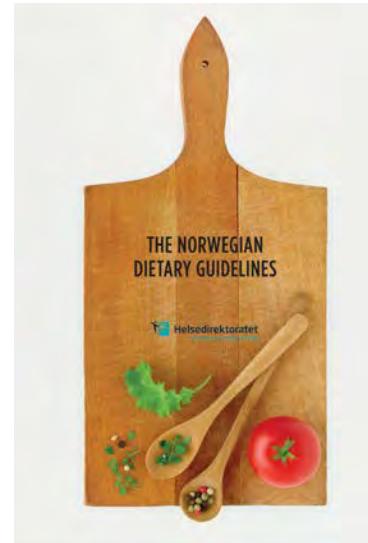
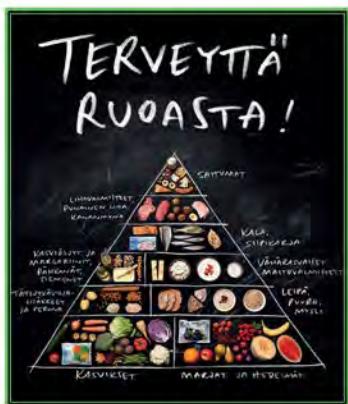
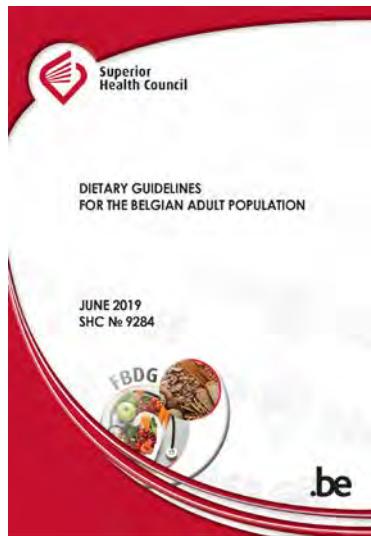
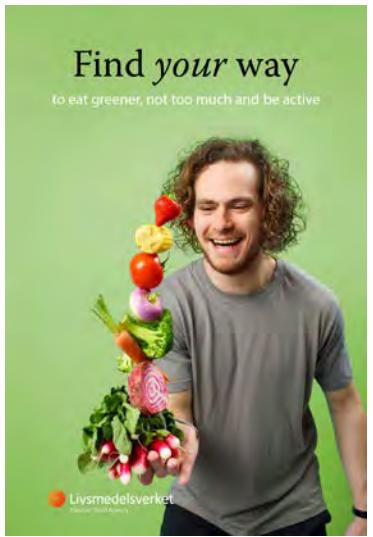
Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura. Iniciativas frente al clima que pueden cambiar el mundo. <http://www.fao.org/world-food-day/2016/climate-actions/es/>

EUFIC. Hacia una alimentación sostenible. <https://www.eufic.org/es/food-production/article/towards-more-sustainable-diets>

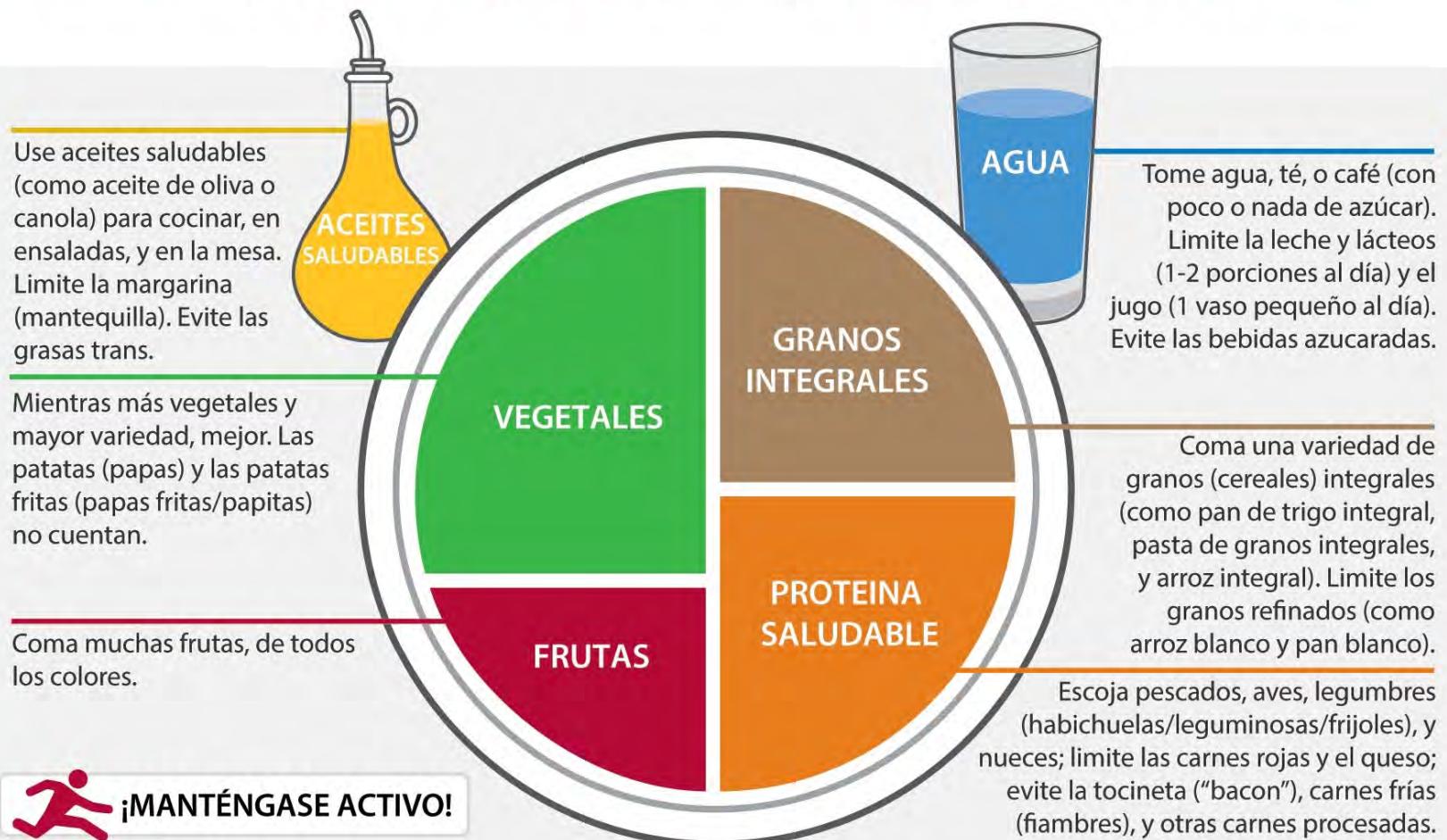
<https://www.wri.org/resources/charts-graphs/animal-based-foods-are-more-resource-intensive-plant-based-foods>

https://www.hsph.harvard.edu/nutritionsource/sustainability/?utm_medium=Social&utm_campaign=Chan-Twitter-General&utm_source=Twitter&fbclid=IwAR3DNY0eyDhFmziPFs16lRoiprUnGH0MCEPIO4hmkzy4NK75jX_X_QYz4LE

Guías internacionales actualizadas

EL PLATO PARA COMER SALUDABLE

¡MANTÉNGASE ACTIVO!

© Harvard University

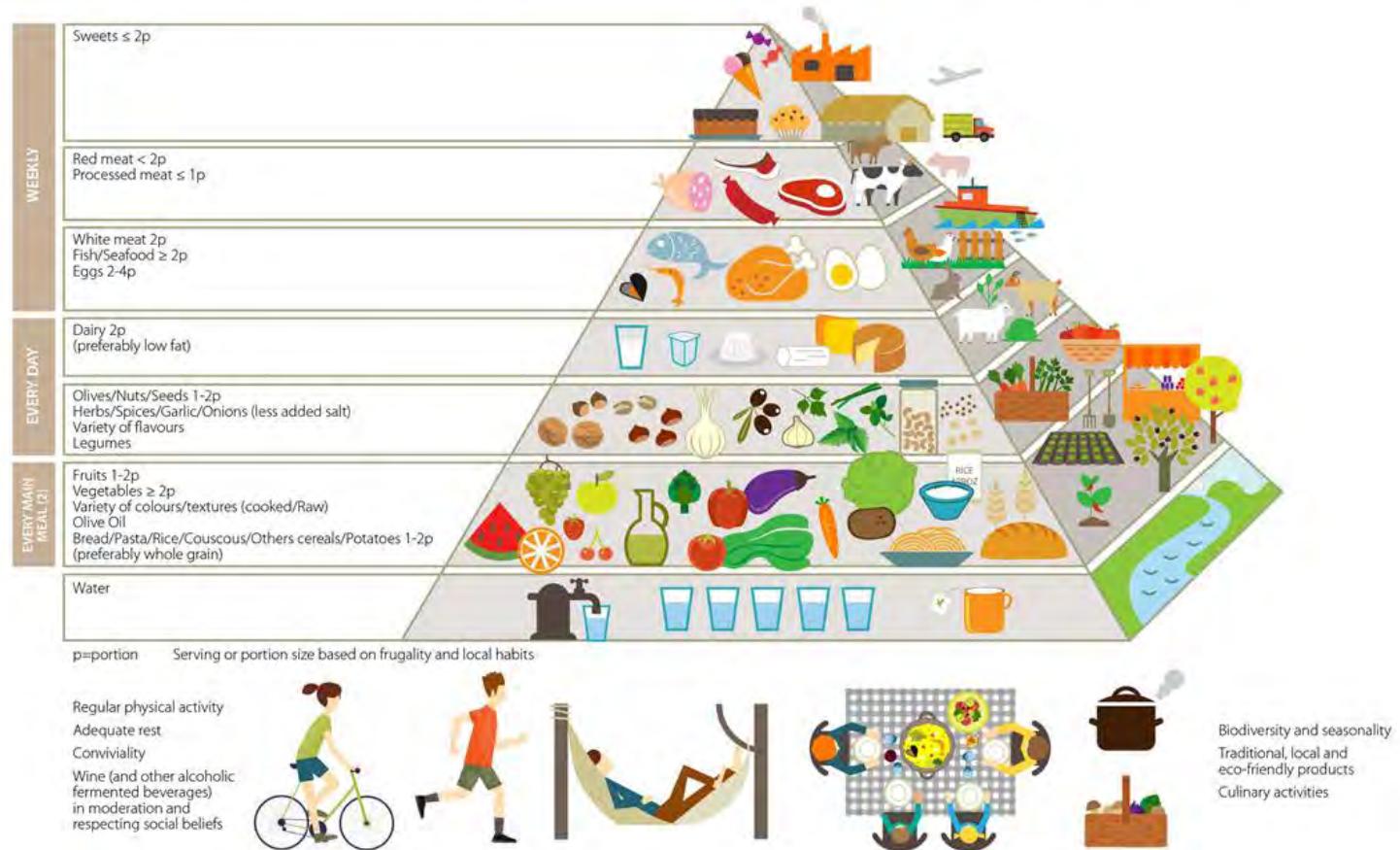

Harvard T.H. Chan School of Public Health
The Nutrition Source
www.hsph.harvard.edu/nutritionsource

Harvard Medical School
Harvard Health Publications
www.health.harvard.edu

New Pictorial Proposal for an Environmental, Sustainable Mediterranean Diet

Grupo de trabajo

Esther López García (Coordinadora), Irene Bretón Lesmes, Araceli Díaz Perales Arribas, María del Puy Portillo Baquedano, Ana María Rivas Velasco, Ujué Fresán Sa Romero*, Francisco Bartolomé Ortega Porcel**, Susana Aznar Lain**, Enrique Liz Ángeles Carlos Chillerón (AESAN)

Comité Científico

Carlos Alonso Calleja Carlos M. Franco Abuin Sonia Marín Sillué
Universidad de León Universidad de Santiago de Compostela Universitat de Lleida

Grupos de alimentos	Frecuencia de consumo
Hortalizas	3 raciones/día (crudos y cocidos)
Frutas	2-3 raciones/día.
Cereales (integrales)	3-6 raciones/día
Frutos secos (s/sal ni azúcar)	≥ 3 raciones semana → diario
Leche y derivados (s/azúcar)	≤3 raciones/día
Carne y derivados	≤ 3 raciones (pollo, conejo)/semana (≤2 carne roja)
Pescado/mariscos	≥ 3 raciones/semana
Huevos	≤ 4 semana
Legumbres	≥ 4 raciones/semana → diario
Aceite de oliva virgen	A diario, preferiblemente en crudo
Agua	La necesaria
Azúcar	Lo más bajo posible
Sal Yodada	≤5 g/día = 2 g sodio/

Resumen

Las recomendaciones dietéticas se elaboran a partir de la mejor evidencia científica disponible, basadas en los resultados de los estudios más relevantes sobre el efecto de los nutrientes y alimentos en la salud. Estas recomendaciones tienen en cuenta que el efecto de los alimentos no sólo depende de su contenido nutricional s

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES
E IGUALDAD

agencia
española de
seguridad
alimentaria y
nutrición

PEQUEÑOS CAMBIOS PARA COMER MEJOR

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública
de Catalunya

Salut/Agència de
Salut Pública de Catalunya

petits canvis PER MENJAR MILLOR

més

FRUITES
I HORTALISSES
LLEGUMS
FRUITA SECA
VIDA ACTIVA
I SOCIAL

canviem a

AIGUA
ALIMENTS
INTEGRALS
OLI D'OLIVA
VERGE
ALIMENTS
DE TEMPORADA
I PROXIMITAT

menys

SAL
SUCRES
CARN VERMELLA
I PROCESSADA
ALIMENTS
ULTRAPROCESSATS

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública
de Catalunya

Pla Integral per a la Promoció
de la Salut mitjançant l'Activitat
Física i l'Alimentació Salutabl

061 CatSalut Respon
canalsalut.gencat.cat

GAUDIM MENJANT

/Salut

Generalitat
de Catalunya

mas

FRUTAS
Y HORTALIZAS
LEGUMBRES
FRUTOS SECOS
VIDA ACTIVA
Y SOCIAL

- Consumo ↓ a las recomendaciones
- Evidencia científica de los beneficios del incremento

cambiar a

AGUA
ALIMENTOS INTEGRALES
ACEITE DE OLIVA VIRGEN
ALIMENTOS DE TEMPORADA Y PROXIMIDAD

- Consumo inadecuado
- Evidencia científica de sus beneficios

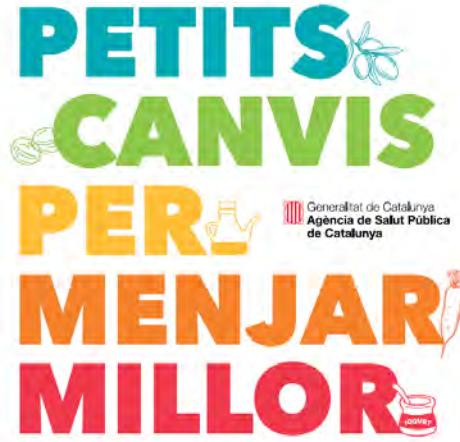
menos

SAL
AZÚCARES
CARNE ROJA Y PROCESADA
ALIMENTOS ULTRAPROCESADOS

- Consumo ↑ a las recomendaciones
- Evidencia científica de sus perjuicios

Efectos sobre el medio ambiente y el entorno

- ODS
- Más vegetales y menos animales
- Más alimentos de temporada y proximidad
- Calendarios de temporada
- Menos ultraprocesados
- Desplazamientos activos
- Capítulo “Cuida el entorno”
- Alimentos frescos, de temporada, producción local y venta de proximidad.
- Compra a productoras/es, cooperativas, mercados, tiendas de barrio
- Estrategias de reducción de despilfarro alimentario
- Estrategias para la compra a granel
- Reciclaje
- Agua de red
- Envases reciclables, reutilizables, reciclados.
- Ahorro energético y de agua.

5 grandes RETOS alimentación sostenible

- Reducir el despilfarro y desperdicio alimentario
- Reducir el consumo de fuentes proteicas de origen animal de elevado impacto medioambiental
- Priorizar los alimentos vegetales, frescos, estacionales y de proximidad
- Reducir el consumo de alimentos ultraprocesados
- Reducir la generación de residuos plásticos

Ámbito EDUCATIVO

PAAS | Pla integral per a la promoció de la salut mitjançant l'activitat física i l'alimentació saludable

2006-2022

Objetivo: mejorar la calidad de las programaciones de menús ofrecidos en los comedores escolares

8.155 **Informes evaluación**
831.352 **comensales**

Cobertura: 2400 centros docentes
(públicos, concertados y privados)
42% del alumnado que utilizan
habitualmente el servicio de comedor
escolar
Programa **trianual**, en 3 fases

Gestión comedor: dirección, AFAS,
consejos comarcales, ayuntamientos

En convenio entre Salud y Educación
Liderado por ASPCAT, con la participación
de 30 equipos de SPT y un equipo de 3 DN
Formación anual a los equipos PReME

Edición 2005

2010

Edición 2012

Edición 2017

2011

I. DISPOSICIONES GENERALES

JEFATURA DEL ESTADO

11604 Ley 17/2011, de 5 de julio, de seguridad alimentaria y nutrición.

Edición 2020

Alimentos y técnicas culinarias	Raciones recomendadas por semana (5 días)			
	Año 2005	Año 2012	Año 2017	Año 2020
Primer plato				
Arroz	1-2	1	1	1
Pasta	1-2	1	1	1
Legumbres	1-2	1-2	1-2	1-2 (≥ 6 mes)
Patata*	0-2	-	-	-
Hortalizas				
Cocidas	1-2	1-2	1-2	1-2
Crudas	0-1			
Segundo plato				
Pescado	1-2	1-3	1-3	1
Carne	2-3	1-3 (magras)/ 0-1 (grasas) - - - Total ≤ 3 semana	1-3 (blancas)/ 0-1 (procesada o rojas) - - - Total ≤ 3 semana	1-2 (blancas)/ 0-1 (grasas) - - - Total ≤ 6 mes
Huevos	1-2	1-2	1-2	1
Proteico vegetal	-	-	0-5	1-2 (≥ 6 mes)
Precocinados	-	0-3 mes	0-3 mes	≤ 2 mes
Fritos	1-2	0-2	0-2	≤ 2 semana
Guarnición				
Ensalada	3-4	3-4	3-4	3-4
Patatas	0-2	1-2	1-2	1-2
Otras	0-1			
Fritas	1-2	0-1	0-1	≤ 1 semana
Postre				
Fruta fresca	3-4	4-5	4-5	4-5
Lácteos	1	0-1	0-1	0-1
Otros	0-1			
Fruta no fresca	-	0-1	0-1	-
Dulces	-	0-1 mes	0-1 mes	0-1 mes
Otros				
Verdura cruda o fruta fresca		A diario		
Hortalizas		A diario		
Aceite oliva o girasol altooleico		Cocinar y freír		
Aceite oliva		Aliñar		
Aceite oliva virgen	-	-	-	Aliñar
Pan integral	-	-	-	A diario

Frecuencias de alimentos en les planificaciones de menús escolares

L'ALIMENTACIÓ SALUDABLE EN L'ETAPA ESCOLAR / 2020

Nova guia

1. Aliments frescos i reducció del malbaratament d'aliments:

- Es recomana utilitzar aliments frescos o mínimament processats, de temporada, de producció local i de venda de proximitat
- Cal reduir el malbaratament d'aliments i els residus plàstics

2. Noves freqüències d'aliments al menjador escolar:

- S'augmenta la presència de llegums, hortalisses i aliments integrals
- Es redueix la de carns i peixos

3. S'incorporen els missatges de "Petits canvis per menjar millor":

- Més fruita i hortalisses, llegums i fruita seca
- Canviar a productes integrals, aigua i oli d'oliva verge
- Menys sal, sucre, carns (sobretot vermella i processada) i aliments ultraprocessats

4. Menús per a situacions especials i d'atenció a la diversitat:

- Per motius de salut (al·lèrgies, celiaquia, etc...)
- Per motius ètics o religiosos (sense de carn de porc, sense aliments d'origen animal)

5. Més protagonisme dels infants:

- En la participació del procés alimentari
- En els àpats a casa i a l'escola amb l'acompanyament dels adults

6. Nous exemples de programacions de menús:

- Menús mensuals per a les temporades de fred i de calor
- Menús adaptats (sense gluten, vegetarians, etc.)
- Suggeriments culinaris

7. Informació actualitzada sobre alimentació infantil de l'ASPCAT:

- Pícnics en les sortides escolars
- Festes infantils
- Carmanyoles per portar a l'escola, etc.

8. Més propostes per augmentar l'activitat física diària:

- Tant a l'entorn familiar com escolar

Ingesta proteína

4-8 anys

INGESTA RECOMANADA

INSTITUTE OF MEDICINE
OF THE NATIONAL ACADEMIES

INGESTA REAL

“...The high protein intake in children below 4 years of age is a concern...”

Grup d'aliments	Freqüència de consum
Hortalisses	com a mínim, al dinar i al sopar
Farinacis ¹ integrals	en alguns àpats del dia
Fruites fresques	com a mínim, 3 al dia
Fruita seca (crua o torrada)	de 3 a 7 graps a la setmana
Llet, iogurt i formatge (o begudes vegetals enriquides en calci i sense sures afegeits)	1-3 vegades al dia
Llegums, ous, peix i carn	no més de 2 vegades al dia, alternant:
Llegums ²	3-4 vegades a la setmana
Ous	3-4 vegades a la setmana
Peix ³	2-3 vegades a la setmana
Carn ⁴	3-4 vegades a la setmana (màxim 2 vegades a la setmana carn vermella)
Aigua ⁵	en funció de la set
Oli d'oliva verge	per amanir i per cuinar
Aliments malsans: begudes ensucrades i sucs, embotits i carns processades, patates xips i snacks salats, llaminadures, brioixeria, postres làctiques, galetes, etc.	com menys millor

Les quantitats varien segons l'edat i els requeriments individuals, i és convenient que s'adeqüin a la sensació de gana expressada.

GRUP D'ALIMENTS	FREQÜÈNCIA SETMANAL
PRIMERS PLATS	
Hortalisses ¹	1-2
Llegums ²	1-2 (≥ 6 al mes)
Arròs ³	1
Pasta ³	1
Altres cereals (mill, blat de moro, fajol, etc.) o tubercles (patata, moniato, etc.)	0-1
<i>Si el primer plat inclou carn, peix o ou el segon ja no n'ha de dur</i>	
SEGONS PLATS	
Proteïcs vegetals (llegums i derivats)*	1-2 (≥ 6 al mes)
<i>Quan els menús escolars no incloguin carn, peix ni ous han d'incloure una proporció de proteïc vegetal (preferentment llegums i derivats, o altres opcions com seitan o fruita seca)</i>	5
Carns ⁴	1-2 (≤ 6 al mes)
Carns blanques	1-2
Carns vermelles i processades	0-1
Peixos ⁵	1
Ous	1
GUARNICIONS	
Amanides variades	3-4
Altres guarnicions (patates, hortalisses, llegums, pastes, arròs, bolets)	1-2

POSTRES

Fruita fresca

4-5

Altres postres no ensucrades (iogurt, formatge fresc, mató, fruita seca, etc.)

0-1

TÈCNIQUES CULINÀRIES

Precuinats (arrebossats, canelons, croquetes, crestes de tonyina, pizzas, hamburgueses i sal-sitxes de tofu...)

≤ 2/mes

Fregits (segons plats)

≤ 2/setmana

Fregits (guarnicions)

≤ 1/setmana

ALTRES

Presència d'hortalisses crues o fruita fresca

A cada àpat

Presència d'hortalisses en el menú

A cada àpat

Utilització d'oli d'oliva o de gira-sol altooleic per cuinar i per fregir

Utilització d'oli d'oliva verge per amanir

Presència diària de pa integral

*Cuinats sense carn, ni peix ni ous.

		Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
1a setmana	1r plat	HORTALISSA + PATATA	LLEGUM	HORTALISSA	PASTA	ARRÒS
	2n plat	CARN blanca	OU	LLEGUM	PEIX	LLEGUM
	En un primer, segon o guarnició	-	hortalissa	-	hortalissa	hortalissa
2a setmana	1r plat	ARRÒS	LLEGUM	PASTA	HORTALISSA	LLEGUM
	2n plat	OU	PEIX	CARN blanca	LLEGUM	CARN vermella/ processada
	En un primer, segon o guarnició	hortalissa	hortalissa	hortalissa	-	hortalissa
3a setmana	1r plat	LLEGUM	PASTA	LLEGUM	ARRÒS	HORTALISSA
	2n plat	PEIX	CARN vermella/ processada	OU	CARN blanca	LLEGUM
	En un primer, segon o guarnició	hortalissa	hortalissa	hortalissa	hortalissa	-
4a setmana	1r plat	HORTALISSA	ARRÒS	CEREAL	PASTA	LLEGUM
	2n plat	LLEGUM	PEIX	LLEGUM	CARN blanca	OU
	En primer, segon o guarnició	-	hortalissa	hortalissa	hortalissa	hortalissa

ANNEX 10.1.1. EXEMPLE DE PROGRAMACIÓ MENSUAL DE MENÙS DE CINC DIES, PER A LA TEMPORADA DE FRED

	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
1a setmana	Minestra (pastanaga, coliflor, carxofa i patata) Pollastre rostit amb allada amb amanida d'enciam Pera	Crema de mongetes seques i fonoll amb rostes de pa integral Truita de ceba amb amanida d'escarola Macedònia de fruita fresca	Amanida d'enciams, pastanaga ratllada, ceba i olives Llenties guisades amb hortalisses Mandarines	Macarrons amb salsa de bolets Daus de castanyola fregits (enfarinats) amb amanida d'enciam, taronja i remolatxa Iogurt natural	Sopa de brou vegetal amb arròs Hamburguesa de cigrons amb amanida d'enciam, col tendra, poma, pances i nous Taronja
2a setmana	Risotto de carbassa Truita francesa amb amanida d'enciams variats i olives Poma	Amanida de llenties (tomàquet, ceba tendra i julivert) Tires de sòpia amb ceba i porro al forn Nectarina	Sopa de galets amb hortalisses del caldo Pollastre al forn amb amanida d'escarola i ravenets Pera	Bròquil gratinat amb salsa d'ametlla i pa ratllat Mongetes seques saltades amb all i julivert Taronja	Crema de llenties, porro i pastanaga Hamburguesa de porc a la planxa amb amanida de remolatxa ratllada i fonoll Raïm negre
3a setmana	Llenties amb sofregit d'hortalisses Lluç arrepossat amb amanida d'enciam i ravenets Plàtan	Espaguetis amb arbrets de bròquil i formatge Rodó de vedella amb ceba i pastanaga Bol de poma i pera	Crema de mongetes seques i carbassa Ous al forn amb llesques de patata i porro Mandarines	Arròs amb porro, coliflor i orenga Gall dindi al forn amb enciam, pastanaga i pipes Iogurt natural	Amanida d'enciam, ceba tendra, api, poma, pances i nous "Falafels" de cigrons amb salsa de iogurt Taronja
4a setmana	Amanida d'enciam, pastanaga i remolatxa ratllades amb salsa vinagreta Llenties guisades amb hortalisses Iogurt natural	Paella d'hortalisses Filet de rosada arrebossat amb amanida d'enciam, ceba tendra i olives Poma	Amanida d'enciams, pastanaga, ceba tendra i fajol Cigrons guisats amb hortalisses Mandarines	Tirabuixons amb col i carbassa Conill guisat amb ceba Taronja	Mongetes seques saltades amb espinacs i all Remenat d'alls tendres amb pa integral amb tomàquet Pera

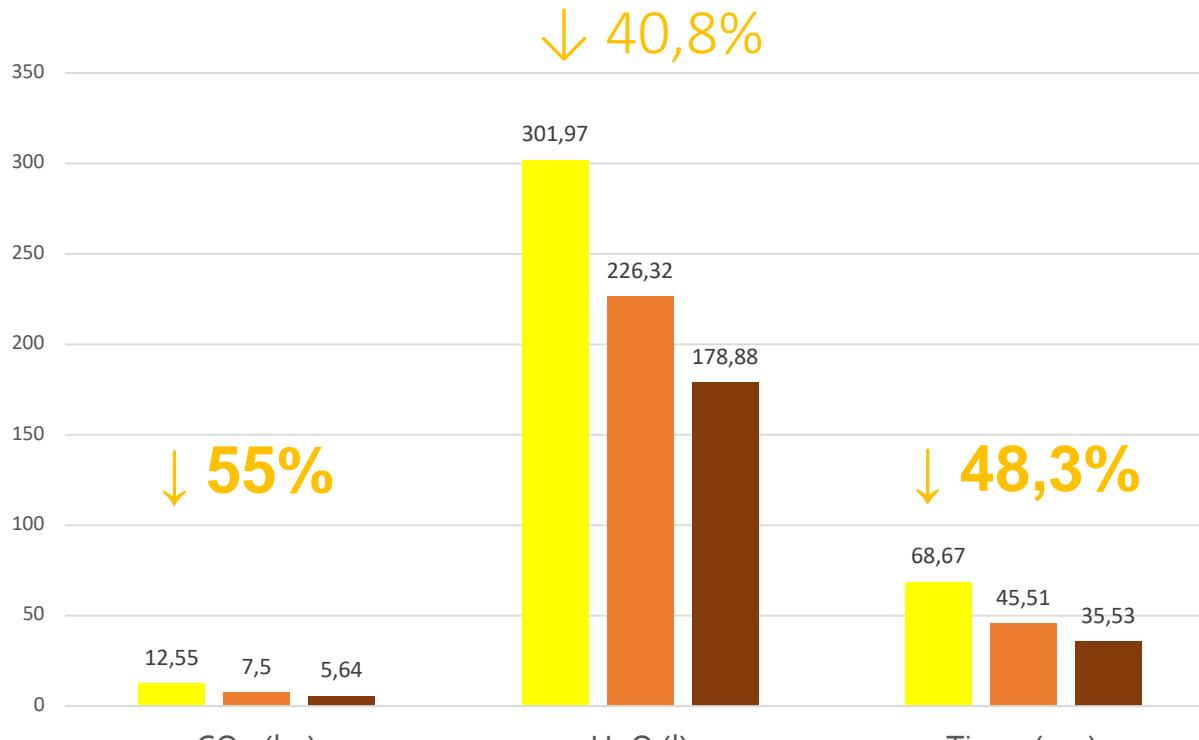
ANNEX 10.1.2. EXEMPLE DE PROGRAMACIÓ MENSUAL DE MENÙS DE CINC DIES, PER A LA TEMPORADA DE CALOR

1a setmana	Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres
	<p>Dilluns</p> <p>Patata i mongeta tendra saltades amb all i julivert</p> <p>Pollastre al forn amb amanida de pastanaga i cogembre</p> <p>Plàtan</p>	<p>Dimarts</p> <p>Cigrons amb salsa pesto (alfàbrega, all i oli d'oliva)</p> <p>Bunyols de carbassó amb amanida d'enciam i olives</p> <p>Macedònia de fruita</p>	<p>Dimecres</p> <p>Gaspatxo de remolatxa</p> <p>Moules blanques amb escalivada (albergínia, pebrots i ceba)</p> <p>Pera</p>	<p>Dijous</p> <p>Macarrons amb salsa de tomàquet i formatge</p> <p>Sonsos fregits (enfarinats) amb amanida d'enciams variats</p> <p>Maduixes</p>	<p>Divendres</p> <p>Amanida de tomàquet i cogembre, pebrots, ceba i olives)</p> <p>Llenties amb arròs</p> <p>Albercocs</p>
2a setmana	<p>Arròs amb salsa de tomàquet</p> <p>Truita a la francesa amb amanida d'enciam i cogembre</p> <p>Poma</p>	<p>Amanida de llenties (tomàquet, ceba tendra i julivert)</p> <p>Tires de sípia amb ceba i porro al forn</p> <p>Nectarina</p>	<p>Espaguetis amb sofregit de tomàquet i ceba</p> <p>Conill al forn amb i amanida d'enciam i pastanaga</p> <p>Pera</p>	<p>Crema freda de carbassó amb iogurt</p> <p>Mandonguilles de cigrons amb amanida d'enciam, ceba tendra, daus de poma i pipes</p> <p>Préssec</p>	<p>Empedrat (monges blanques, tomàquet, pebrots, ceba i olives)</p> <p>Salsitxes a la planxa amb patates fregides</p> <p>Meló</p>
3a setmana	<p>Llenties amanides amb salsa vinagreta</p> <p>Filet de rosada al forn amb amanida d'enciam i olives</p> <p>Síndria</p>	<p>Amanida d'enciam, pera i ceba tendra</p> <p>Lasanya de carn de vedella i/o porc</p> <p>Poma</p>	<p>Hummus amb palets de pastanaga, cogembre i tortrades</p> <p>Truita a la francesa amb tomàquet amanit</p> <p>Cireres</p>	<p>Amanida d'arròs (tomàquet, pebrots i ceba)</p> <p>Cuixa de pollastre rostida amb xampinyons saltats</p> <p>Plàtan</p>	<p>Ensalada russa amb oli d'oliva o maionesa* (patata, pastanaga i mongeta tendra)</p> <p>Hamburguesa de mongetes vermelles i nous amb amanida d'enciam i pastanaga ratllada</p> <p>logurt natural</p>
4a setmana	<p>Crema freda de porro i patata</p> <p>Gratinat de llenties amb amanida de tomàquet, cogembre i olives negres</p> <p>logurt natural</p>	<p>Arròs a la milanesa (ceba, pastanaga, pèsols)</p> <p>Filet de lluç a la marinera (gambes i muscos)</p> <p>Albercocs</p>	<p>Gaspatxo (sopa freda de tomàquet) amb rostes de pa integral</p> <p>"Falafels" de cigrons amb patates fregides i cogembre</p> <p>Plàtan</p>	<p>Tirabuixons de colors amb formatge sec</p> <p>Rodó de gall dindi al forn amb hortalisses (ceba, pastanaga i mongeta tendra)</p> <p>Meló</p>	<p>Mongetes blanques amb salsa de tomàquet, pebrots i orenga</p> <p>Truita d'all i julivert amb amanida d'enciams variats</p> <p>Préssec</p>

Impacto medioambiental calculado en base a la huella de carbono (kg de CO₂), el gasto hídrico (l d'H₂O) y el uso de tierra (m²) de los ejemplos de menús escolares de las guías PReME, período 2012-2020.

PReME

impacto ambiental de las recomendaciones 2012-2017-2020

Llegums, ous, peix i carn	no més de 2 vegades al dia
Llegums ¹	>3-4 vegades a la setmana
Ous	≤3-4 vegades a la setmana
Peix ²	≤2-3 vegades a la setmana
Carn ³	≤3-4 vegades a la setmana (màxim 2 vegades a la setmana carn vermella)

Aliments proteics:

- **Llegums** i els seus derivats (60-70 g en cuit/dia),
- o bé 30-35 g/dia de **carn**, preferentment blanca,
- o bé 30-35 g/dia de **peix** blanc (magre) o blau (gras)* sense espines,
- o bé una unitat/dia d'**ou** petit o mitjà (es pot oferir la clara i el rovell).

Las legumbres, por composición nutricional rica en hidratos de carbono y en proteínas, se pueden considerar en el grupo de alimentos farináceos y en el de proteicos (carne, pescado, huevos y legumbres), y pueden constituir un plato único (se pueden acompañar de una ensalada o crema de hortalizas, por ejemplo). **Se recomienda evitar los derivados de legumbres ultraprocessats tipo hamburgueses, delicias de tofu (nuggets), etc.**

Alternativas a la proteína de ORIGEN ANIMAL

Alimentos proteicos

Origen Animal

- Carne
- Pescado, marisco
- Lácteos
- Huevos

Origen Vegetal

- Legumbres
- Frutos secos y semillas
- Cereales y seitán

Otros substitutos de carnes y derivados

Derivados de legumbres

- **Harinas de legumbres**
- **Proteína vegetal texturizada**
- **Tofu:** bebida soja cuajada, ↑ proteínas, calcio, zinc. Sabor neutro, textura gomosa.
- **Tempeh:** haba de soja, alubias o garbanzos fermentados. Textura firma, sabor intenso.

- **Heura®** ≈ carne y pollo (soja). 20% proteína
Tires, hamburguesas, tacos, albóndigas, etc. Aceite oliva.
- **Impossible®**
- **Next Level®**
- **Beyond Meat®**
- **Moving Mountains®**
- **The vegetarian butcher®**
- **etc.**

A base de proteína vegetal: soja, guisantes, gluten, etc.

Proteína vegetal texturizada

Seitan: masa hervida de gluten y agua

Composició nutricional seitan

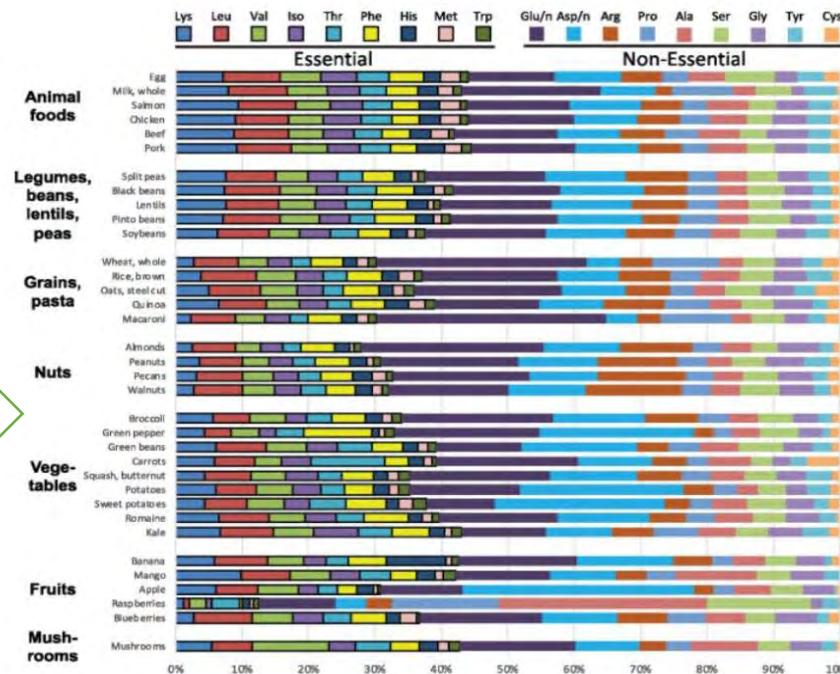
Energia	114 kcal.
Proteïna	22 g
Lípids	1,7 g
Hidrats de carboni	2,5 g
Fibra	0,3
Calci	47 mg
Ferro	1,7 mg
Magnesi	8,3 mg
Fòsfor	87 mg
Potassi	33 mg
Sodi	9,6 mg
Zenc	92 mg
Seleni	13,2 mg

Proporciones de aminoácidos en alimentos de diferentes grupos de alimentos

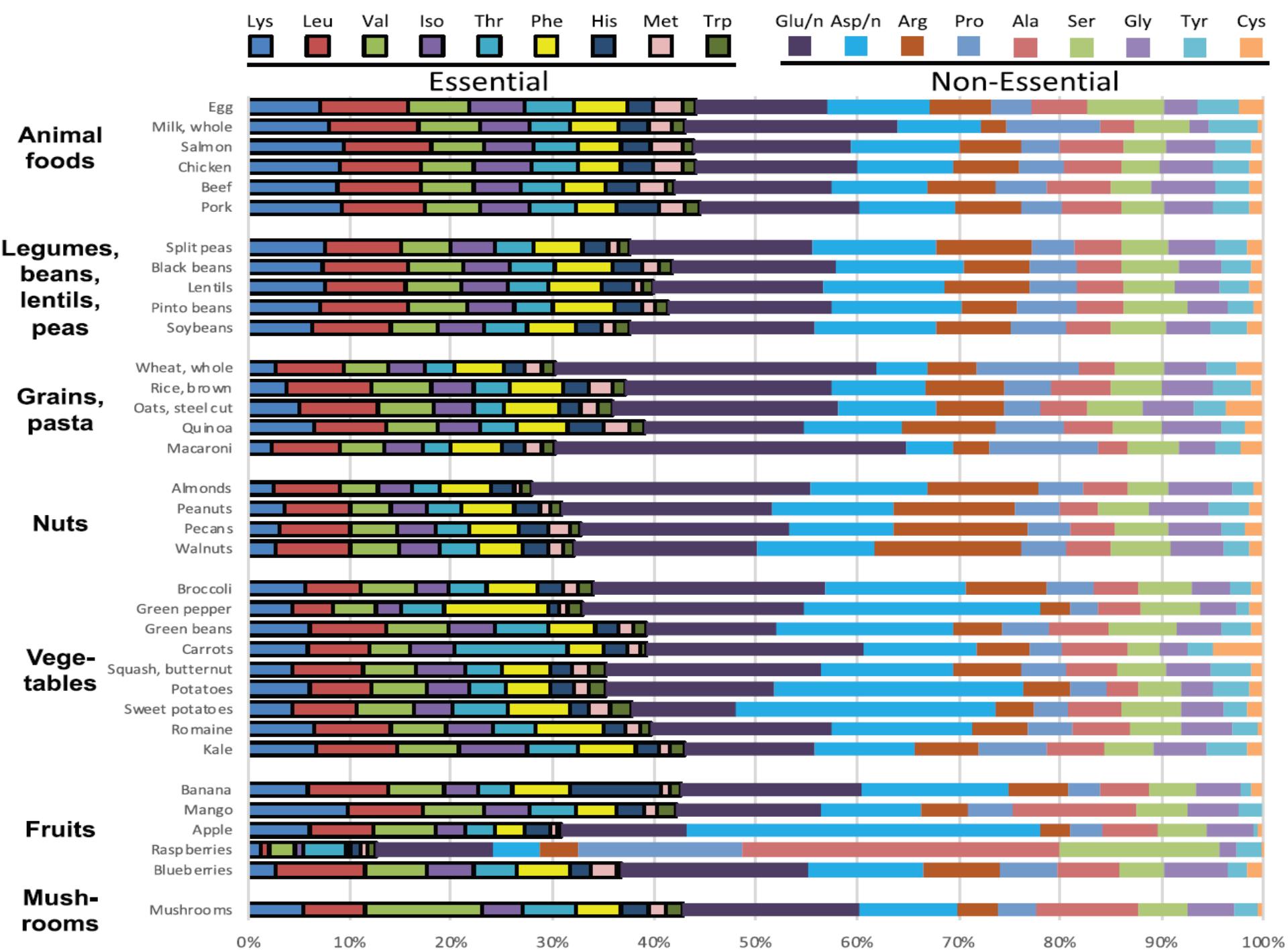
Los aminoácidos se agrupen como esenciales o no esenciales, en orden descendiente de prevalencia dentro del grupo de alimentos.
Cantidad de proteína per 100 kcal.

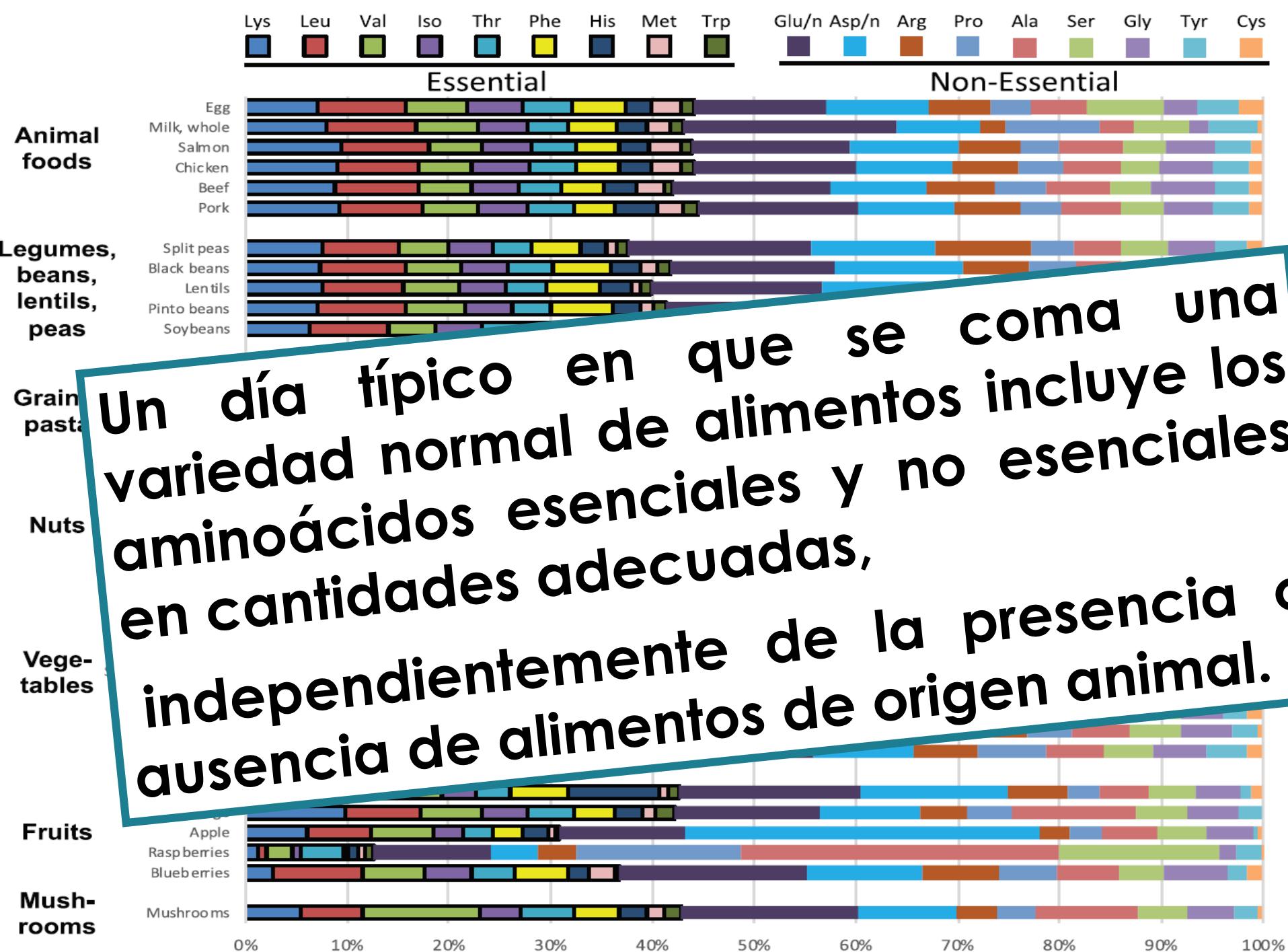
.

NDSR Software Food and NuNDSR
Software Food and Nutrient Database:
<http://www.ncc.umn.edu/ndsr-database-page/>

Gardner CD, Hartle JC, Garrett RD, Offringa LC, Wasserman AS. Maximizing the intersection of human health and the health of the environment with regard to the amount and type of protein produced and consumed in the United States. *Nutr Rev*. 2019;77(4):197-215. doi:10.1093/nutrit/nuy073

¿Queremos sustituir la proteína animal por
ultraprocesados de origen vegetal?

NO, proponemos ofrecer **legumbres** (lentejas, garbanzos, judías blancas, rojas y negras...) y sus **derivados** (tofu, tempeh, proteína texturizada, harina de garbanzo, etc.) o preparaciones a base de estos, **elaborados en la cocina**, ya sea en forma de boloñeses, lasañas, albóndigas, hamburguesas, etc. **evitando los precocinados y/o ultraprocesados** (salchichas, nuggets, etc.).

Clasificación NOVA:

Los **alimentos procesados** son aquellos alimentos naturales (no procesados o mínimamente procesados) a los que se les ha añadido sal, azúcar, aceites y grasas, conservantes o aditivos con la finalidad de prolongar la vida útil, cambiar la textura, darles sabores más intensos o hacerlos más atractivos. En esta categoría se incluyen alimentos que suelen tener 2 o 3 ingredientes como máximo y preservan la identidad y la mayoría de los constituyentes del alimento original, como conservas de hortalizas, legumbres, frutas y pescados, algunos cárnicos procesados como el jamón, la panceta o el pescado ahumado, los frutos secos salados, el pan y los quesos.

Los **alimentos ultraprocesados** son formulaciones de varios ingredientes, elaborados casi siempre por técnicas industriales. Además de sal, azúcar, aceites y grasas, contienen sustancias y aditivos que, aunque son seguros, sirven únicamente para potenciar o modificar los sabores. Se acompañan de embalajes atractivos y sofisticados. En esta categoría se incluyen bebidas carbonatadas, azucaradas y energéticas, aperitivos salados y azucarados, bollería, pastelería, galletas, cereales de desayuno, grasas untables (margarinas), yogures de frutas y postres lácteos, y platos precocinados, preparados alimentarios a base de quesos, cárnicos procesados como salchichas, hamburguesas, embutidos, etc.

Más allá de la cuchara...

Sopas y purés

Patés

Hamburguesas, albóndigas y croquetas

Pasteles, púdines y quiches

Lasañas, canelones, boloñesas

Con harina de legumbres

Gràcies!

<http://canalsalut.gencat.cat/ca/inici/>

<http://salutpublica.gencat.cat/ca/inici/>

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya